

IVKH insuldiprojekti I vooru pilootintervjuude analüüs

Katrin Põld
22.10.2020

Uuringu planeeritud valim

Patsientide valim	Hetkel haiglas	Välja kirjutatud	
		90-120 p. tagasi	360-390 p. tagasi
Töö +	5	5	5
Töö -	5	5	5

- Patsiendiintervjuu
 - 1. Isiklik kogemus, mõtted ja arvamused saadud ravist, probleemid raviteekonnaga, ootused meditsiini- ja sotsiaalsüsteemile (PREMS)
 - 2. Subjektiivne hinnang oma tervisele (PROMS)
- Lähedase intervjuu
 - 1. Isiklik kogemus, mõtted ja arvamused patsiendi tervisest ja saadud ravist, nägemust oma rollist, probleemid raviteekonnaga, ootused meditsiini - ja sotsiaalsüsteemile

Intervjuu I osa: insult ja selle mõju patsiendi elule

1. Uurimisküsimused patsiendile

1.1 Avatud küsimused patsiendile

1.1.1. Rääkige palun algusest peale, kuidas te haigestusite?

1.1.2. Millist ravi te saite?

1.1.3. Kui te hindate saadud ravi?

1.1.4. Kas see oleks võinud olla teistsugune? (Kui jah vastus siis täpsustavalt- palun kirjeldage milline?)

1.1.5. Kellelt ja kuidas te saite informatsiooni oma haiguse kohta?

1.1.6. Kas informatsiooni oli teie jaoks piisavalt? (kui vastab eitavalt siis täpsustada- millist laadi nõustamist ja kellelt oleksite oodanud?)

- Kas tervishoiutöötaja (arsti/õe) selgitused olid Teile kergesti arusaadavad?
- Kas saite tervishoiutöötajalt (arst/õde) küsimusi küsida ja oma ravi kohta arvamust avaldada?
- Kas Teid kaasati teie ravi puudutavatesse otsustesse?

1.1.7. Kelle poole te saate praegu pöörduda nõu ja abi saamiseks?

1.1.8. Mil viisil on insult teie elu häirinud? (täpsustavalt- Kuidas olete pidanud oma elu ümber korraldama? Kuidas te oma tänases seisundiga toime tulete?)

1.1.9. Mis teile selle haiguse juures kõige rohkem muret teeb?

1.1.10. Kuidas on see mõjutanud teie lähedasi?

1.1.11. Kas ma tohin teilt küsida, millist seisundit te soovite saavutada? (täpsustavalt - näiteks poole aasta

Intervjuu II osa: patsiendi hinnang oma tervisele

1.2.1 Kuidas hindate oma üldist vaimset seisundit?

1.2.1.1. Kui sageli olete viimase 7 päeva jooksul kogunud emotsionaalseid probleeme nagu ärevus, ärrituvus või masendus? Skaalal 1-5;

1 pidevalt 2 sageli 3 mõnikord 4 harva 5 mitte kunagi

1.2.2. Kuidas hindate oma üldist kehalist seisundit?

1.2.2.1. Valu skaalal VAS 0-10 viimase 7 päeva jooksul?

1.2.2.2. Väsimus viimase 7 päeva jooksul? Skaalal 1-5;

1 väga tõsine 2 tõsine 3 mõõdukas 4 kerge 5 ei ole väsimust

1.2.3. Kuidas hindate oma liikumisvõimet?

1.2.4. Kuidas hindate oma võimet iseseisvalt süüa?

1.2.5. Kuidas hindate oma suhtlemisvõimet?

1.2.6. Kuidas hindate oma võimet sooritada hügieenitoiminguid?

1.2.7. Kas olete kogunud kordusinsuldi sümptomid?

Intervjuu III osa: küsimused pt lähedasele

2.1. Kuidas Teie lähedane haigestus?

2.2. Millist ravi ta sai?

2.3. Kuidas Te hindate saadud ravi, kas see oleks võinud olla teistsugune? (Kui jah vastus siis täpsustavalt-palun kirjeldage milline?)

2.4. Kas informatsioon, mida Te saite teada oma lähedase haiguse kohta, oli teie jaoks piisav? (kui vastab eitavalt siis täpsustada- millist laadi infot ja kellelt oleksite oodanud?)

- Kas tervishoiutöötaja (arsti/õe) selgitused olid Teile kergesti arusaadavad?
- Kas saite tervishoiutöötajalt (arst/õde) küsimusi küsida ja oma ravi kohta arvamust avaldada?

2.5. Kuidas Te hindate Teie lähedase praegust seisundit?

2.6. Mis tema seisundis teile kõige rohkem muret teeb?

2.7. Kuidas ta toime tuleb?

2.8. Milline muutus tänases seisundis oleks soovitav? (täpsustavalt - näiteks poole aasta pärast?)

2.9. Mida teie selle saavutamiseks saaksite teha?

2.10. Millist kõrvalabi Te selleks vajaksite? Kellelt? (täpsustavalt Kas teil on keegi kes teie nõustab insuldiga seonduvalt? Kui ei- siis kes võiks selleks olla?)

2.11. Mil viisil on lähedase haigus Teie elu muutnud?

Uuringu läbi viimine

- TÜ inimuuringute eetikakomitee kooskõlastus 07.12.2019
- **Valim:** 2018 ja 2019 IVKH-s ravil olnud isheemilise insuldi diagnoosiga haiged
- **Intervjuude kogumine:** detsember 2019-märts 2020
- Intervjuud salvestati diktofoni abil ning transkribeeriti selles keeles, milles intervjuu toimus
- Transkribeeris koordinaator Jekaterina Ivanova, mai 2020
- Transkribeeritud tekstid edastati TÜ RAKE-le koos uuringuküsimustega juunis 2020
- Analüüsi tulemused sept. 2020

Kogutud materjal

- 16 intervjuud
 - 2 eesti ja 14 vene keeles
 - 6 m, 7 n
 - 3 intervjuud lähedasega (kõik n), ühe lähedase pt oli intervjueerimise ajal veel haiglas
 - Patsientide vanus 52 – 82 a
 - Neli patsienti olid haiglaravil
 - Üheksa patsienti oli kodus (insult 90 -365 päeva tagasi)
- Kaks patsienti töötas enne insulti, üks jätkab töötamist
- Kahe patsiendi jaoks oli tegemist kordusinsuldiga

Uuringu eesmärk: uuringuküsimused

1. Kas kasutatud intervjuu kava mõõdab patsienditeekonna kogemust ja subjektiivset hinnangut patsiendi tervisele?
2. Milline on haigete üldine arusaamine insuldijärgsest raviteekonnast (saadud ravist arusaamine; teadmine, kust saada informatsiooni; oodatava tulemuse ja selle võimalikkuse sõnastamine jne)?
3. Milline on patsientide üldine hinnang insuldiraviga seotud teenustele Ida-Virumaa piirkonnas ning nende usaldus tervishoiutöötajate suhtes?
4. Kui oluliseks hindavad patsiendid enda ja oma lähedaste rolli insuldist taastumisel?
5. Kas ja mille osas erineb haiglaravil viibivate ja haiglajärgselt kodus olevate patsientide subjektiivne hinnang insuldi mõjust enda ja lähedaste elule?
6. Kas ja mille osas erineb insuldi raviteekonna kogemus haiglas viibivatel ja haiglajärgselt kodus olevatel patsientidel ja nende sugulastel?
7. Milline on seos haigete arusaama vahel raviteekonnast ning nende hinnangul oma tervislikule seisundile?
8. Kas on märgatavaid erinevusi patsienditeekonna kogemustes mees- ja naissoost patsientide ning eesti ja vene keelt kõnelevate patsientide vahel?

Tulemused I

- Arusaamine raviteekonnast
 - Enamik patsiente kutsus endale kiirabi ise või lähedaste initsiatiivil või pöördus ise EMOSse
 - Saadud ravist mainiti nii uuringuid kui tablett- ja taastusravi haiglas ning selle järgselt
- Üldine hinnang ravile
 - Saadud raviga ollakse rahul või ei osata seda hinnata (*„Ma lihtsalt ei oska arstide kohta öelda, sest ma pole arst. Tõenäoliselt tegid nad kõik, mis võimalik.“*). Üks intervjuu ajal haiglas viibinud patsient leidis, et *„Aitab kindlasti, sellepärast et praegu on viies päev ja seisund on parem“*. Toodi välja füsioteraapia ja logopeedilise ravi märgatavaid tulemusi
- Kust saadakse informatsiooni?
 - Raviarst haiglas, perearst, ambulatoorne eriarst, 1220
 - Osa uuritavaid tõdes, et neile anti infot, kuid nad ei olnud võimelised sellest aru saama

Tulemused II

- Insuldi mõju elukvaliteedile
 - **Insuldil on oluline tähendus nii inimese senisele elukvaliteedile**
 - *„muutsin palju oma elustiili/.../“*
 - *„vahel pole jõudu, et midagi teha“*
 - *„pidin hankima kepi, üksi ei julge enam käia, ainult koos abikaasaga“*
 - *„silmad ei näe enam nii nagu varem“*
 - *„Ma tahan õue minna, meil on hoovis pood, ma kardan isegi poodi minna*
 - *„Ma ei saa prügikasti välja viidud, ma kardan, et kukun “*
 - **...sotsiaalsetele suhetele**
 - *„Ma tean, et mu naine ja lapsed armastavad mind, isegi sõbrad. Haiguse tõttu saan lähedastelt rohkem armastust ja tähelepanu“), kui see on ka **pinnas erinevate hirmude tekkeks***

Tulemused III

- Oodatav taastumise määr

- Paljud uuritavad soovisid, et **tervis taastuks sellisena nagu see oli** ning saaks tegeleda nende asjadega, millega varem oldi harjunud
- Eriti oluliseks peeti mingisugusegi **töövõime säilimist** („*et saaksin töötada kusagil vähemalt koristajana, majahoidjana, või muud sellist tööd*“)
- Peeti oluliseks ka **võimalust** vahetevahel **lõõgastumiseks** („*Tahan elada nagu enne – sõin hommikust ja suitsetasin. Mõnikord tahaks lõbutseda*“) ja nenditi naljatamisi „*Tahaksin olla noor, ilus, terve ja rikas ka*“

- Enda ja lähedaste roll taastumisel

- Mitmed uuritavad olid pärast insulti suitsetamisest loobunud. Üks uuringus osalenud patsient tunnistas, et ta ei ole seni suutnud suitsetamisest loobuda
- Lähedased aitavad haigel „*silma peal hoida*“, toovad kauplusest vajalikke toidukaupu ja majapidamistarbeid, samuti aitavad lähedased patsienti arsti juurde. Olulisel kohal haigusest taastumisel on ka lähedastega suhtlemine („*õed helistavad*“, „*tütar helistab pidevalt*“, „*abikaasa on pidevalt kõrval*“)

Tulemused IV

- Patsientide hinnang oma vaimsele tervisele
- Üksindus, isolatsioon, stress, labiilne meeleolu:
 - *“Üksindus on ebameeldiv. Mõnikord satun depressiooni, olen hirmul. **Võimetus oma elu mõjutada on kõige hullem**“*
 - *Täna on pilves ilm, kõik teeb kohe tuju halvemaks. Päikest ei ole. Aga eile oli hea ilm, oli eriti hea ja siis õhtul valudega oli ka parem olla“*
 - *„Ainuke asi on see, et ma olen juba aasta kodus istunud, pole tööd teinud, pole harjunud riigi pakutavast rahast elama. See pole midagi nii masendavat, aga on lihtsalt ebameeldiv“*
- **Kui enesetunne pole hea, ei soovita ka suhelda**
- Osa uuritavaid tõdes, et emotsionaalseid probleeme on mõnikord esinenud, kuid need ei ole seotud insuldiga

Tulemused V

- Patsientide hinnang oma füüsilisele tervisele
 - *“tahan proovida, kuidas ma midagi teha saan. Täna võtsin labida, koristasin lund, see tundus normaalne. Ma ei tundnud väsimust“*
 - *„normaalne, tegelen endiselt majapidamistöodega“*
 - *„nõrkus, vererõhk kõigub, hommikuti on vererõhk millegipärast väga madal“, „väsin kiiresti, jõud on kadunud“*
 - *„enne taastusravi jalg valutab, nüüd on aga 0“*
 - *„valu on valu, sellega läheb kaua aega, et see ära kaoks. Aga iga päev ma võimlen“*
 - *„ma joosta ei saa, nii tahaks joosta. Lonkan“*
 - *„Kõnnin väga aeglaselt, ilma abivahenditeta. Poed on lähedal, saan hakkama“*
 - *„teen kõike, ratastoolis pesen põrandat“*
 - *„Vanni on väga raske minna, pesta saan. Parema käsi ei tööta, aga ma olen paremakäeline“*

Soovitused IVKH-le RAKE-It

1. Läbi mõelda, **millest tuleneb eeldus, et patsientide vastused võivad erineda soo ja emakeele lõikes**
2. Intervjueeritavat puudutava **taustainfo lisada vastava intervjuu transkriptsiooni juurde**
3. **Valimi suurus** erinevate sihtrühmade (haiglaravil patsient, haiglaravil patsiendi lähedane, kodusel ravil patsient, kodusel ravil patsiendi lähedane, nais- ja meessoost patsiendid, eesti ja vene keelt kõnelevad patsiendid) osas
4. Soovitame struktureeritud intervjuu asemel **poolstruktureeritud intervjuud**
5. **Intervjuu kava vajab täiendamist selliselt, et oleks võimalik seostada I ja II osa küsimusi.** II osa küsimuste puhul on oluline intervjueerijal jälgida, et vastused saadakse kõigile küsimustele. Lisaks soovitame paluda intervjueeritaval kommentaari, miks ta just sellise hinnangu andis, nt kui inimene hindas valu skaalal 0-10ni hindele 6, siis küsida kommentaariks, miks ta andis just sellise hinnangu?
6. Et anda hinnang pt raviteekonna kogemusele, **tuleks patsiendile samm-sammult läbi rääkida kogu patsienditeekond** alates sellest hetkest, kui patsiendil hakkas halb, kuni intervjueerimise/tervenemise hetkeni

IVKH järelused

- Patsienditeekonna intervjuud teeme 90. päeval peale haigestumist
- Väheste muudatustega on antud intervjuukava kasutusel lahenduse Raviplaan patsientide ja lähedaste intervjuerimiseks
- Lisasime 3 OECD küsimust:
 - Kas tervishoiutöötaja (arsti/õe) selgitused olid Teile kergesti arusaadavad?
 - Kas saite tervishoiutöötajalt (arst/õde) küsimusi küsida ja oma ravi kohta arvamust avaldada?
 - Kas Teid kaasati teie ravi puudutavatesse otsustesse?
- Võtame arvesse RAKE soovitusi
 - Räägime patsiendile enne läbi võimaliku patsienditeekonna
 - Selleks, et seostada patsiendi I ja II osa (haigestumise kirjeldust ja saadud ravi ning subjektiivset hinnangut oma tervisele), palume patsientidel selgitada oma tervisele antud numbrilisi hinnanguid
 - Jälgime võimalusel uuringu seisukohast oluliste sihtrühmade esindatust

Tänuavaldus

- Patsiendid ja nende lähedased
- Analüüs
 - Siim Espenberg, Marvi Remmik (TÜ RAKE)
- Intervjueerijad
 - Dina Pilder
 - Anastassia Uteva
 - Rain Sepping
 - TTK II kursuse tudengid (juhendaja Ivi Prits)
- Transkriptsioon - Jekaterina Ivanova
- IVKH sekretärid (diktofonid)